

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Леки Юлії Вікторівни** на тему: «**Мотив у кримінальному праві**»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Результатом ускладнення соціальних відносин впродовж останніх десятиліть є підвищена увага до ролі саме суб'єктивних факторів в процесі людської діяльності, серед яких на перший план висувається питання мотиву. Наукове переосмислення підходів до розуміння суб'єктивної сторони загалом та мотиву кримінального правопорушення зокрема є необхідним в умовах комплексного реформування кримінального законодавства. Високий рівень злочинності, який існує на сьогоднішній час вимагає від держави та правоохоронних органів негайних ефективних дій, спрямованих на недопущення вчинення кримінальних правопорушень у майбутньому. У зв'язку з цим важливим є врахування всіх факторів, а в першу чергу тих, виявлення котрих потребує найбільших зусиль і лежить у площині суб'єктивного ставлення правопорушника до вчинюваного ним суспільно-небезпечного діяння. В свою чергу, правильне встановлення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є неможливим без розкриття істинного мотиву протиправної поведінки. Саме сформований антисоціальний мотив є ядром мотиваційного процесу та допомагає встановити і проаналізувати процес того, що відбувається у свідомості суб'єкта на момент вчинення суспільно-небезпечного діяння.

Увага до вивчення мотиву людської поведінки існувала завжди протягом багатьох століть. Не одне покоління вчених у галузях психології, філософії, соціології намагались звести поняття «мотив» до єдиного розуміння. Проте зважаючи та специфіку поняття, його багатогранність та комплексний характер, кожна наука по-своєму підходить до аналізу змісту, сутності та ролі мотиву у формуванні поведінки суб'єкта.

Мотив злочинної поведінки є безумовно однією із ключових ознак, яка підлягає встановленню при оцінці кримінально-караного діяння, його кваліфікації та призначенні суб'єкту справедливого покарання. Мотив кримінального правопорушення далеко не завжди включається законодавцем в ознаки його складу, хоча безмотивної діяльності не буває, а отже не може йти мова і про безмотивні кримінальні правопорушення. Особливості формування мотиву при вчиненні умисних та необережних кримінальних правопорушень, зв'язок мотиву з метою та емоційним станом, відмежування поняття «мотив» від інших суміжних понять потребує глибоко вивчення та всестороннього дослідження.

На жаль, суттєві розбіжності у законодавчій, правотворчій та правозастосовчій діяльності щодо розуміння поняття «мотив кримінального правопорушення», його істинного змісту та кримінально-правового значення призводять до справжнього хаосу, який свідчить про неефективність та дисбаланс у застосуванні кримінального законодавства.

Попри те, що мотиву відводиться факультативна роль серед ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, це не зменшує

його важливість в процесі встановлення ознак вчинення суспільно-небезпечного діяння.

Наявність значних прогалин у даній проблематиці свідчить про те, що вчення про мотив кримінального правопорушення є одним із перспективних напрямків в дослідженнях кримінально-правової науки.

Актуальність даної проблематики зумовлена недостатньою визначеністю ролі, змісту та значення мотиву в системі ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, а також його впливу на кваліфікацію діянь та призначення покарання.

У науковій доктрині загальна та окремі проблемні питання мотиву кримінального правопорушення (раніше-злочину) було предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Ю. М. Антонян, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Р. В. Вереша, Б. С. Волков, В. К. Гришук, Н. О. Гуторова, П. С. Дагель, І. М. Даньшин, Т. А. Денисова, О. О. Дудоров, Е. І. Думанська, З. А. Загінєй-Заболотенко, А. Ф. Зелінський, О. О. Кваша, О. Ф. Кістяківський, М. Й. Коржанський, О. М. Костенко, Д. П. Котов, І. В. Красницький, В. М. Кудрявцев, О. М. Леонтьєв, А. Маслоу, Д. І. Масол, А. А. Музика, А. П. Музюкін, В. О. Навроцький, С. В. Познішев, Ю. А. Пономаренко, С. Л. Рубінштейн, А. В. Савченко, Є. Л. Стрельцов, С. А. Тарарухін, В. Я. Тацій, В. О. Туляков, М. І. Хавронюк, Б. В. Харазішвілі, І. Г. Філановський, І. Я. Фойницький, П. Л. Фріс, М. П. Чубинський та багато інших.

Слід виокремити низку досліджень, у яких проблематика мотиву та мотивації була розкрита дуже детально: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук Д. П. Котова «Мотивы преступления и их доказывание следователем» (1972 р.), монографія Б. С. Волкова «Мотивы преступлений. Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование» (1982 р.), монографія А. П. Музюкіна «Мотив преступления и его уголовно-правовое значение» (2012 р.), монографія А. В. Савченка «Мотив і мотивація злочину» (2002 р.), науково-практичний посібник Р. В. Вереша «Мотив та мета злочину» (2016 р.). Зазначені наукові здобутки взяті за основу подальшого наукового переосмислення та дослідження питання мотиву кримінального правопорушення. Втім, зазначені дослідження не в повному обсязі враховують ті зміни, які відбулись в кримінальному законодавстві протягом останніх років. Саме тому зазначені наукові здобутки повинні бути взяті за основу подальшого наукового переосмислення та дослідження питання мотиву кримінального правопорушення.

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації.

Метою дослідження є комплексне вивчення поняття «мотив кримінального правопорушення», його змісту, значення та ролі серед інших ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, впливу мотиву на кваліфікацію суспільно-небезпечних діянь та призначення покарання, надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення окремих норм чинного КК України в частині позначення мотивів кримінальних правопорушень для їх кращого розуміння судовими та правоохоронними органами у процесі їх застосування.

Для досягнення сформульованої мети було поставлено і вирішено ряд наступних завдань:

- систематизувати основні історичні етапи виникнення та становлення мотиву на доктринальному рівні кримінально-правової політики;
- дослідити закріплення мотиву в кримінальному законодавстві зарубіжних країн;
- визначити основні підходи до розуміння поняття «мотив» та сформулювати власне, авторське визначення, яке б відповідало потребам чинного кримінального законодавства, класифікувати мотиви та дослідити кримінально-правове значення мотиву;
- розглянути «мотив» як наскрізне кримінально-правове поняття;
- проаналізувати мотив як ознаку суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та визначити його взаємозв'язок з іншими ознаками (виною, метою, емоційним станом);
- розглянути особливості закріплення мотиву кримінального правопорушення в Особливій частині ККУ;
- виявити основні проблеми кваліфікації мотивів кримінальних правопорушень та запропонувати шляхи їх вирішення;
- встановити вплив мотиву кримінального правопорушення на призначення покарання.

Об'єктом дослідження виступають кримінально-правові явища та категорії, які стосуються визначення ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, його кваліфікації та призначення покарання.

Предметом дослідження є мотив у кримінальному праві.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні вузькоспрямованих, системних досліджень, присвячених саме мотиву в кримінальному праві. В роботі:

вперше:

- 1) запропоновано визначення поняття «мотив кримінального правопорушення» через призму формування безпосереднього психічного ставлення особи до вчинюваного нею діяння та наслідків;
- 2) виходячи з позиції щодо відсутності безмотивних кримінальних правопорушень, встановлено, що саме мотив призводить до формування в особи конкретного виду умисної чи необережної форми вини у відповідному діянні (діяннях);
- 3) наведено авторську класифікацію мотивів кримінальних правопорушень, в основі якої лежить критерій характеру психічного ставлення особи до вчинюваного нею діяння та наслідків.

удосконалено:

- 4) науковий підхід щодо класифікації мотивів кримінальних правопорушень в залежності від їх наявності чи відсутності як конструктивної ознаки в межах складу кримінального правопорушення; ролі мотиву в межах складу кримінального правопорушення; характеру.

5) розуміння кримінально-правового, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого, кримінологічного та криміналістичного значення мотиву кримінального правопорушення.

6) трактування корисливого, хуліганського, особистого мотиву, мотиву расової національної, релігійної ворожнечі, понять «особистий інтерес» та «особиста заінтересованість» в контексті їх закріплення в Особливій частині КК України.

7) трактування мотиву ревнощів, помсти, заздрощів, які мають вплив на формування умислу на вчинення кримінального правопорушення;

8) визначення впливу мотиву кримінального правопорушення на призначення покарання, зокрема як обставини, що впливає на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризує особу винного, пом'якшує або обтяжує покарання.

отримали подальший розвиток:

9) положення щодо існування мотиву у необережних кримінальних правопорушеннях;

10) перелік мотивів, які можуть формувати кримінально-протиправну самовпевненість та кримінально-протиправну недбалість;

11) можливість законодавчого закріплення мотиву кримінального порушення в тексті Загальної частини КК України.

12) положення про співвідношення поняття «мотив» та інших суміжних понять: потреби, інтереси, бажання, переконання, прагнення тощо.

13) дослідження міжнародного досвіду закріплення мотиву в кримінальному законодавстві як основної чи кваліфікуючої ознаки, а також як обставини, що пом'якшує або обтяжує покарання.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження.

Положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертації є науково обґрунтованими та достовірними. Це обумовлено застосуванням сукупності методів дослідження, які використовувались з урахуванням теми дисертації, поставленої мети та завдань, визначеного об'єкта та предмета. Під час виконання дисертації були використані наступні методи: *діалектичний метод* – застосовано при аналізі мотиву як комплексного та багатоаспектного поняття (підрозділ 1.1., 1.3.) *герменевтичний метод* – застосовано при аналізі текстів нормативно-правових актів та наукових публікацій (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, розділ III); *метод загальнонаукового аналізу* – застосовано під час розгляду наукових джерел щодо розуміння поняття «мотиву», його класифікацій та кримінального правового значення, закріплення мотиву в законодавстві зарубіжних країн (підрозділ 1.2., 1.3.); *метод дедукції* – застосовано для визначення місця мотиву серед інших ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та взаємозв'язку з ними (підрозділ 2.2.); *історичний метод* – застосовано при аналізі основних історичних періодів виникнення та становлення мотиву кримінального правопорушення на доктринальному рівні кримінально-правової політики, а також його закріплення в кримінальному законодавстві (підрозділи 1.1., 2.3.,

розділ III); *порівняльний метод* – застосовано при порівнянні поняття «мотив» з іншими суміжними категоріями для встановлення основних відмінностей між ними (підрозділ 1.3.); *спеціально-юридичний метод* – застосовано під час дослідження наукових праць фахівців суміжних галузей щодо поняття та змісту мотиву (підрозділ 1.3); *логіко-семантичний метод* – застосовано при формулюванні авторського поняття «мотив кримінального правопорушення», його класифікацію та віднесення до наскрізного кримінально-правового поняття (підрозділ 1.3, 2.1.); *формально-логічний та системно-структурний методи* – застосовано під час викладення суджень, проміжних висновків, позицій, аналізі змісту чинних національних та іноземних нормативно правових актів щодо питання мотиву кримінального правопорушення, його впливу на кваліфікацію діянь та призначення покарання (підрозділи 1.3., 2.2., 2.4., розділ III).

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що викладені в дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у науково дослідній сфері – для подальшого вивчення проблематики мотиву у кримінальному праві;
- у правотворчості – з метою використання отриманих результатів у процесі внесення змін до КК України а також Постанов Пленуму ВС щодо окремих категорій кримінальних правопорушень;
- у навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Кримінальне право України», «Кримінальне виконавче право України», «Юридична психологія», а також спецкурсів кримінально-правового циклу.

Апробація матеріалів дисертації.

Положення дисертаційного дослідження доповідались й обговорювались на засіданнях кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Матеріали дисертаційного дослідження оприлюднено у матеріалах наукових конференцій та збірниках статей : Гулян Ю.В. «Мотив злочину в кримінальному праві» (Право: історія, теорія, практика (міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 2018 р.); Гулян Ю.В. «Поняття мотиву злочину та його розмежування з суміжними категоріями» (Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України, Івано-Франківськ, 2019 р.); Лека Ю.В. «Класифікація мотивів злочину: наукові підходи» (Міжнародний журнал «Право і Суспільство», 2019 р.), Лека Ю.В. «Мотив злочину в законодавстві зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз» (Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України, Івано-Франківськ, 2019 р.); Лека Ю.В. «Вплив мотиву на кваліфікацію злочину та призначення покарання» (науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права, м. Київ, 2020 р.), Лека Ю.В. «Історія формування мотиву злочину в основних школах кримінально-правової доктрини» (Міжнародний журнал «Право і суспільство», 2020 р.); Лека Ю.В. «Мотив кримінального правопорушення як ознака, що характеризує особу

винного» (науково-практична конференція «Реформування правової системи країни в умовах світової інтеграції, м. Дніпро, 2021 р.); Лека Ю.В. Мотив кримінального правопорушення як обставина, що пом'якшує чи обтяжує покарання (науковий журнал «Правові новели» 2021 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Основні положення дисертації відображено у 4 наукових публікаціях, з яких 3 наукових статей у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, 1 наукова стаття у міжнародному фаховому журналі «Право і суспільство» та тези 4 доповідей на науково-практичних конференціях.

Список публікацій здобувачки за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гулян Ю. В. Поняття мотиву злочину та його розмежування з суміжними категоріями / Ю. В. Гулян // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. - 2019. - Вип. 49. - С. 52-61.
2. Лека Ю. В. Мотив злочину в законодавстві зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз/ Ю. В. Лека // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. - 2019. - Вип. 51. - С. 145-154.
3. Лека Ю. В. Історія формування мотиву злочину в основних школах кримінально-правової доктрини / Ю. В. Лека // «Право і суспільство» . - 2020. – Вип. 1. - С. 52-58.
4. Лека Ю.В. Мотив кримінального правопорушення як обставина, що пом'якшує чи обтяжує покарання. Правові новели. 2021. Вип. 15. С. 79-85.

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Гулян Ю.В. Мотив злочину в кримінальному праві / Ю. В. Гулян// матеріали науково-практичної конференції «Право: історія, теорія, практика».- 2018. С.121-124.
2. Лека Ю.В Класифікація мотивів злочину: наукові підходи / Ю. В. Лека // Право і суспільство. - 2019. -Вип.9. С.53-57.
3. Лека Ю. В. Вплив мотиву на кваліфікацію злочину та призначення покарання / Ю. В. Лека // «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (м. Київ, 11-12 вересня 2020 р.). — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2020.
4. Лека Ю.В. Мотив кримінального правопорушення як ознака, яка характеризує особу винного/ Ю. В. Лека // «Реформування правової системи країни в умовах світової інтеграції» (10-11 грудня 2021 року).- Дніпро, 2021 р. с.103-105.

Опубліковані роботи відображають основні теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження та відповідають рівню і вимогам, що ставляться до наукових робіт такого виду.

Характеристика особистості здобувача. Лека Юлія Вікторівна народилась 10 січня 1995 року в м. Івано-Франківськ, Івано-Франківської області.

У 2016 році закінчила Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» за напрямом підготовки «Правознавство» та здобула кваліфікацію бакалавра права. У 2017 році закінчила Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» за напрямом підготовки «Кримінально-правове забезпечення охорони суспільних відносин» та здобула ступінь магістра, кваліфікація «юрист».

У 2018 році вступила на навчання до аспірантури, протягом 2018-2022 рр. аспірант кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Мови: українська, англійська, німецька, російська.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил ь викладення в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Загальний висновок:

Дисертаційна робота Леки Ю.В. «Мотив у кримінальному праві» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах та наукових установах, затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Тимчасового порядку з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами).

Дисертація Леки Юлії Вікторівни на тему: «Мотив у кримінальному праві»
рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій
спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензенти:

д.ю.н, професор,
завідувач кафедри судочинства
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
ім. В.Стефаника»

Юлія КЕРНЯКЕВИЧ- ТАНАСІЙЧУК

к.ю.н, доцент,
доцент кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю
та кримінального права
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
ім. В.Стефаника»

Олексій ПЕТЕЧЕЛ

Хернякевич-Танасійчук Ю.
підпис Петечел О. ЗАВІРЯЮ

29 21 24